

De hoogste prioriteit

Meer werk is de hoogste prioriteit voor alle politieke partijen. Het kabinet-Kok denkt dit in de eerste plaats te bewerkstelligen door een lastenverlichting van ongeveer f 9 mrd gedurende 1995-'98. De hoop is dat dit de sociale partners aanspoort de lonen te matigen. Omdat de werkloosheid met name hoog is onder laag- en ongeschoolden wordt de lastenverlichting gericht op de lage inkomens, onder andere door het tarief van de eerste schijf van de inkomstenbelasting te verlagen en een franchise in de ziekenfondspremie voor werkgevers in te voeren. Een progressiever belastingstelsel heeft volgens het CPB immers het voordeel dat het hoge looneisen afstraft en deeltijdwerk en korter werken stimuleert. Zowel de omvang als de vorm van het pakket van lastenverlichting komt dus de werkgelegenheid ten goede.

Het Nederlandse bedrijfsleven klaagt over de opkomende concurrentie van lage-lonenlanden en de vakbonden voelen zich bedreigd door de oprukken van de globalisering van de economie. Is de voorgenomen lastenverlichting en loonmatiging voldoende om de concurrentie met landen als India aan te gaan? Omdat de loonkosten van India slechts een vijftigste zijn van de loonkosten in Nederland, is het antwoord negatief. De concurrentiekracht van het Nederlandse bedrijfsleven moet het vooral hebben van de hoge arbeidsproductiviteit. Momenteel zijn de arbeidskosten per eenheid produkt in Nederland immers lager dan in de meeste lage-lonenlanden. Gezien onze lage arbeidskosten per eenheid produkt, moet globalisering ook als een kans gezien worden. Zo nam de uitvoer naar Midden- en Oost-Europa vorig jaar toe met ruim een derde, terwijl de overige uitvoer daalde.

De bezuinigingen van het kabinet-Kok moeten na vier jaar ruim f 13 mrd (f 18 mrd besparingen minus f 5 mrd intensiveringen) bedragen: meer dan 5% van de uitgaven van het Rijk en de sociale fondsen! Zolang de bezuinigingen het verlagen van onnodige subsidies betreft is er niets aan de hand. Gelukkig wordt de investeringsimpuls (vijf miljard) versneld gerealiseerd. Veel van de bezuinigingen raken echter het hart van de immateriële infrastructuur, denk aan de bezuinigingen op het hoger onderwijs en de voorgenomen besparingen op onderzoek en ontwikkeling (o&o). Deze aanslag op de kennisinfrastructuur is schadelijk voor de arbeidsproductiviteit van werknemers. Een progressiever belastingstelsel ontmoe-digt scholing en training en remt dus eveneens de arbeidsproductiviteit. Omdat het CPB de effecten van uitgaven aan o&o en aan bruggen en spoorwegen op de arbeidsproductiviteit niet goed kan inschatten, dreigt het gevaar dat de positieve effecten voor de arbeidskosten per eenheid produkt en de concurrentiepositie van een lastenverlichting en -verschuiving overschat worden en die van investeringen in de materiële en de immateriële infrastructuur onderschat worden. De kans is dan groot dat het beleid te eenzijdig gericht is op loonmatiging i.p.v. op verhoging van de arbeidsproductiviteit.

Naast doelmatige verhogingen van de arbeidsproductiviteit zijn er ook onfatsoenlijke manieren om de produktiviteit van werkenden op te schroeven. Nederland heeft dit op grote schaal gedaan door mensen die de hoge arbeidsproductiviteit niet konden bijbenen te dumpen in de wao of de vut. De arbeidsmarkt-participatie (met name van ouderen) is zeer laag. Vanuit maatschappelijk oogpunt is het zonde dat zoveel mensen buitengesloten worden. Daarom moet in de eerste plaats de uitvoering van de sociale zekerheid verbeterd worden. 'Opting out' breekt het monopolie van de bedrijfsverenigingen en premiedifferentiatie spoort preventie aan. Nu de sociale zekerheid voor een groot deel geprivatiseerd wordt, moet de overheid risicoselectie voorkomen. Dit verlangt een forse discussie over polisvoorwaarden. In de tweede plaats moet de vut vervangen worden door de 'fut' en de 'tut': meer flexibele en tijdelijke i.p.v. vervroegde uittreding. Men zou ook meer moeten spreken over scholings-, opfris- en ouderschapsverlof i.p.v. arbeidstijdverkorting. Pas in de derde plaats kan er gedacht worden aan experimenten met het omzetten van uitkeringen in werk. Om concurrentievervalsing tegen te gaan, is het van belang dat deze experimenten op (zeer) langdurig werklozen en gedeeltelijk arbeidsongeschikten gericht zijn.

Naast loonmatiging en doelmatige investeringen in de arbeidsproductiviteit is meer loonflexibiliteit vereist. Het kabinet-Kok wil meer banen scheppen in het segment tussen het wettelijk minimumloon en de laagste cao-schalen door het niet langer algemeen-verbindendverklaren van cao's op dit onderdeel. Bovendien kunnen bepaalde sectoren, voor beperkte tijd specifieke ontheffing van de Wet op het Minimumloon krijgen. Een verlaging van het minimumloon is gelukkig niet aan de orde, mede omdat ervaringen elders aantonen dat dit ten koste van scholing en training gaat. Mits er een fatsoenlijk vangnet en minimumloon is, worden wat mij betreft lonen minder door anciënniteit en diploma's bepaald en meer door schaarste en overvloed. Andere vormen van flexibel belonen zoals winstdeling kunnen sterker aangezet worden, omdat deze schokken in de economie dempen en zowel de motivatie als de zeggenschap van werknemers bevorderen.

De combinatie van meer werk en een goede levensstandaard vereist naast lastenverlichting beleid gericht op verhoging van de arbeidsproductiviteit, flexibele patronen van arbeid en beloning, een doelmatige en strenge uitvoering van de sociale zekerheid, creatieve experimenten om langdurig inactieven weer aan de slag te krijgen, en stimulering van het ondernemerschap.

F. van der Ploeg